

Primăria
Municipiului
București

BIBLIOTECILE CAPITALEI

ANALIZĂ DE
CLAUDIA ȘERBĂNUȚĂ

Realizată la comanda ARCUB,
în cadrul procesului de elaborare
a Strategiei Culturale a
Municipiului București (2015)

Realizat sub coordonarea

Bibliotecile se implică de multă vreme în dezvoltarea comunitară din țările vestice, acolo unde au fost și sunt unele dintre cele mai relevante instituții care contribuie activ la coeziunea socială. În România, în ciuda unei lipse acute de intervenții strategice în sprijinul infrastructurii culturale și educaționale, bibliotecile rezistă și performează. Ele își dovedesc potențialul atât în ceea ce privește funcțiile clasice de păstrare a patrimoniului și de promovare a lecturii, cât și în îndeplinirea unor roluri considerate avangardiste în țară, dar asumate și verificate de decenii în practica internațională: organizator comunitar, facilitator al dialogului social și cultural, partener activ al societății civile.

În ultimii ani, bibliotecile autohtone au dovedit o deschidere mare spre parteneriate și s-au implicat în identificarea și rezolvarea nevoilor comunităților. Cu toate acestea, ele nu s-au bucurat și nu se bucură de o poziționare centrală în viața culturală bucureșteană și se confruntă în continuare cu o serie de probleme, de la lipsa de comunicare și de coordonare inter-instituțională, la cea de inovare și de servicii adaptate noilor tehnologii. E nevoie ca ele să fie sprijinite pentru a se transforma în hub-uri creative și inovative pentru public și pentru a pătrunde în circuitul turistic al orașului.

PRINCIPALII ACTORI AI CAPITALEI ÎN DOMENIUL BIBLIOTECILOR

Actorii din domeniul bibliotecilor sunt instituțiile în sine (naționale, publice, școlare și speciale) și asociațiile profesionale. Îi listăm mai jos pe cei mai importanți, justificând alegerea lor:

- Biblioteca Metropolitană București (BMB) – rețeaua de biblioteci publice a Bucureștiului, aflată în subordinea Consiliului General, cu 33 de filiale active la nivel de cartiere. Este singura care oferă în mod gratuit împrumut de carte și lectură în sală, acces la internet și Wifi și programe educaționale și culturale pentru toate categoriile de vârste;
- Biblioteca Națională a României (BNaR) – bibliotecă națională cu funcții naționale specifice, dar și funcții publice, aflată în subordinea Ministerului Culturii. BNaR are cel mai mare și mai nou sediu de bibliotecă din țară, cu colecții unice care cuprind, în baza legii depozitului legal, tot ceea ce s-a publicat pe teritoriul României după 1955;
- Biblioteca Academiei (BAR) – bibliotecă publică de rang național care funcționează în subordinea Academiei Române, într-o clădire relativ nouă. Are colecții de cercetare unice;
- Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” (BCUB) cu filialele ei, Biblioteca Universității Politehnice București, Biblioteca Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila”, Biblioteca Centrală a Academiei de Studii Economice – biblioteci universitare ce deservesc în primul rând corpul profesoral, cercetătorii și studenții;
- Bibliotecile institutelor culturale localizate în București: The British Council, Institutul Cervantes, Centrul Ceh și Delegația Wallonie-Bruxelles, Institutul Balassi – Institutul Maghiar din București, Institutul Polonez, Goethe-Institut, Forumul Cultural Austriac, Centrul Cultural Turc “Yunus Emre”, Institutul Francez și Institutul Italian de Cultură – biblioteci specializate pe anumite culturi care oferă, de obicei contra cost, acces la resurse greu de găsit în alte biblioteci;
- Bibliotecile institutelor naționale de istorie, istoria artei, fizică, științele educației etc. – biblioteci specializate, cu colecții de cercetare;
- Biblioteca Sfântului Sinod – bibliotecă specializată, cu colecții de carte veche și de patrimoniu, aflată în subordinea Patriarhiei Române;
- Biblioteci școlare – peste 300 unități în majoritatea unităților școlare din Capitală;
- Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ANBPR), Asociația Bibliotecarilor din România (ABR) – ambele asociații naționale au birouri de lucru în sediul BNaR.

TRANSFORMĂRI RECENTE ÎN SECTORUL BIBLIOTECILOR BUCUREȘTENE

Ultimii 20 de ani s-au caracterizat printr-o mutație a rolurilor bibliotecilor bucureștene. Biblioteca Centrală Universitară (BCUB) a suferit pierderi inestimabile în urma incendiului devastator din 1989, iar după ani de funcționare în spații risipite și impropii, a inaugurat în 2001 un sediu nou, modern și performant. La rândul său, Biblioteca Națională (BNaR) s-a confruntat ani la rând cu o criză a spațiului și a personalului, ceea ce a împiedicat-o să le asigure bucureștenilor serviciile de calitate de care aveau nevoie. Lipsa resurselor și a investițiilor riguroase în rețeaua de biblioteci școlare, care însuma 303 unități la finele lui 2012, face ca multe dintre acestea să funcționeze la limita supraviețuirii. Colecțiile lor sunt insuficiente pentru a sprijini parcursul școlar al elevilor din București, ceea ce a alimentat, în timp, o presiune a publicului școlar pentru rezolvarea acestor nevoi în unitățile de cartier din rețeaua Bibliotecii Metropolitane București (BMB).

BCUB a preluat o parte din atribuțiile tipice bibliotecilor publice și BNaR, suplinind, în parte, lipsa spațiilor moderne de lectură și deschizând accesul la colecțiile sale enciclopedice unui public atipic, care nu face parte din grupul ei țintă (studenți, profesori, cercetători). Din aprilie 2012, însă, BNaR și-a reluat activitatea în forță,

în noul sediu de pe Bulevardul Unirii, o clădire generoasă ca spațiu și modern echipată, care a devenit rapid un loc popular de întâlnire pentru bucureșteni, ca cititori sau consumatori de arte vizuale, evenimente culturale sau de altă natură. BMB încearcă o revenire la servirea unui public cât mai larg, prin consolidarea rețelei și o mai bună coordonare între filiale și prin diversificarea ofertei de programe culturale și educaționale pentru toate vârstele (cursuri de inițiere în IT și de limbi străine, ateliere, cenacluri literare, cluburi de carte etc.).

În ultimii ani, modelul de bibliotecă a fost preluat în România și sub forme noi: de afacere sau de proiect de voluntariat. De exemplu, acum trei ani, în București a apărut o inițiativă de bibliotecă privată: Bookster; companiile le plătesc angajaților abonamentele, iar aceștia pot împrumuta gratuit cărți care le sunt aduse la sediul companiei. De cealaltă parte, în Constanța, în Tomis Mall, s-a deschis în 2014 Biblioteca Colorată, una de tip public, organizată de voluntari. Ambele tipuri de biblioteci oferă servicii moderne, adaptându-le pe cele clasice la nevoile de informare și comunicare ale publicului căruia li se adresează. Modelele se bucură de succes, semn că lectura și spațiul bibliotecilor rămân relevante pentru public.

PRINCIPALELE EVENIMENTE DIN DOMENIU ÎN BUCUREȘTI

Evenimentele din domeniu sunt de trei tipuri: 1) Cele care promovează direct colecțiile și serviciile bibliotecilor; 2) Cele care promovează cartea și lectura în general, subliniind indirect importanța instituțiilor; 3) Cele de natură profesională.

BNaR organizează anual „Zilele Bibliotecii Naționale”, un eveniment care constă în simpoziioane, expoziții, concerte și alte manifestări create pentru a atrage atenția asupra valorii adăugate pe care BNaR o aduce culturii românești. Ediția 2015 a propus o serie de activități menite să marcheze 60 de ani de la înființarea instituției. Biblioteca Națională găzduiește în sediul său și un spațiu expozițional dedicat promovării bibliotecilor din țară – BiblioExpo, în care au fost vernisate expoziții ale Bibliotecii Județene „George Barițiu”

din Brașov (Colecții de artă ale Bibliotecii), ale Bibliotecii Județene „Panait Istrati” (Brăila – literatură, personalități, istorie) sau ale Bibliotecii Județene „Octavian Goga” din Cluj (Read, discover and have fun @ your library).

După ce, în primii ani de la inițiere, marile biblioteci din București au participat la „Noaptea Muzeelor” (2011), ele au preluat ulterior acest model de eveniment și l-au transformat mai întâi în „Noaptea Bibliotecilor” și apoi în „Noaptea bibliotecilor”. Evenimentul este organizat la nivel național și are loc anual, la sfârșitul lunii septembrie, reunind biblioteci de toate tipurile. Timp de o noapte, acestea oferă publicului acces atât la serviciile lor, cât și la evenimente culturale dedicate.

Inițiativele dedicate promovării lecturii și ieșirii bibliotecarilor în cetate au devenit tot mai vizibile în București. De exemplu, BMB pune la dispoziție, din vara lui 2014, un spațiu neconvențional de lectură în curtea bibliotecii – „Grădina de citit”, iar BCUB a organizat „Strada de C’Arte” (2011-2013), un târg de carte în aer liber. Totodată, BMB și BnaR au participat la ediția din 2015 a ONG Fest (Festivalul Național al Organizațiilor Neguvernamentale din România), un eveniment organizat în parcul Herăstrău, unde bibliotecile și-au prezentat serviciile publicului.

În 2015, de „Ziua Internațională a Cărții”, care coincide în România cu „Ziua națională a bibliotecarului”, BNaR, BMB, Institutul Francez și Institutul Goethe au propus publicului un proiect pilot de promovare a lecturii realizat printr-o colaborare inter-instituțională ce se vrea continuată în viitor. „Ziua Internațională a Cărții 2015 – Welttag des Buches 2015 – Journée mondiale du livre 2015” s-a desfășurat simultan în cele patru instituții și a propus publicului variate modalități de interacțiune cu cartea și cuvântul scris.

Un alt eveniment în care sunt implicate bibliotecile și care are loc în luna aprilie a fiecărui an este „Săptămâna Școala altfel”, dedicată activităților extracurriculare ale elevilor din toate instituțiile de învățământ preuniversitar. Bibli-

otecile pregătesc, adeseori cu resurse minime, programe speciale și primesc vizite de la școlile din Capitală și din provincie. Sute de copii le trec pragul în acea săptămână și mulți dintre ei revin ca utilizatori.

De cealaltă parte, există și evenimente adresate bibliotecarilor, sub forma unor conferințe profesionale naționale sau a unor întâlniri între diferitele grupuri de lucru din cadrul asociațiilor profesionale naționale și internaționale. Cele două asociații amintite mai sus, ANBPR și ABR, au întâlniri periodice, organizate preponderent în sediul Bibliotecii Naționale și ocazional în alte locuri din București. În ultimii ani, BNaR a găzduit evenimente profesionale de importanță internațională: întâlnirea anuală a directorilor centrelor ISSN și, parțial, întâlnirea IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) – secțiunea pentru copii, precum și întâlnirea grupului de lucru pe probleme de copyright a Conference of European National Librarians (CENL). În București mai au loc și întâlniri ale „Amicalei Bibliotecarilor și Bibliofililor”, un grup informal de profesioniști ai cărții și ai bibliotecilor care propun dezbateri anuale pe anumite teme și realizează studii în acest sens. Aceste evenimente denotă existența unui interes profesional, însă, din păcate, nu se poate vorbi de o tradiție în organizarea lor.

SCHIMB DE BUNE PRACTICI ÎN DOMENIU (MOBILITATE CULTURALĂ)

Mobilitatea culturală în rândul bibliotecarilor depinde mult de viziunea managerilor instituțiilor și de bugetele alocate. În perioada de reconstrucție a BCUB au existat mai multe oportunități de mobilitate culturală pentru bibliotecari, însă acum putem spune că ea este limitată, atât în interiorul țării, cât și în străinătate. Cea mai vizibilă mobilitate în domeniu este cea din perioada studiilor pentru studenții de la Biblioteconomie – Științele informării și documentării (la nivel de masterat sau doctorat, în țări ca Finlanda, Spania, Danemarca). Cum o parte din acești studenți, masteranzi sau doctoranzi, lucrau deja în biblioteci în momentul plecării în stagiile de mobilitate, le putem considera pe acestea din urmă ca făcând parte și din mobilitatea culturală a profesiei. Chiar dacă există participanți la programe internaționale, precum școli de vară sau masterate dedicate domeniului (DILL), numărul lor este foarte mic în comparație cu cel al bibliotecarilor.

În schimb, vizitele de lucru la și între bibliotecile din țară sunt frecvente, iar instituțiile mari din București se bucură de interesul colegilor din țară. Diverse instituții sau organizații de profil susțin ateliere pe teme de interes comun, care sunt anunțate, cel mai adesea, pe listele de discuții ale bibliotecarilor. În cadrul acestor întâlniri sunt extinse temele dezbătute la nivelul asociațiilor de profil și sunt propuse teme și abordări noi, existând discuții despre date deschise, despre modul în care sunt organizate serviciile pentru copii în alte țări etc. Prin natura meseriei lor, bibliotecarii sunt obișnuiți să caute informații la distanță și sunt buni utilizatori ai rețelelor profesionale. Utilizarea aplicațiilor de social media și web 2.0 reușește să aducă împreună specialiști pentru a dezbate subiecte de interes larg și oferă celor interesați beneficiile schimburilor de experiență.

RELEVANȚA DOMENIULUI LA NIVEL EUROPEAN ȘI INTERNAȚIONAL

Participarea bibliotecilor românești și, implicit, a marilor biblioteci din București la conferințele de profil este constantă, însă de multe ori formală. O listă scurtă a acestor conferințe le include pe cele anuale LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche – Association of European Research Libraries), IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), NextLibrary, CENL (Conference of European National Libraries).

Din păcate, de cele mai multe ori, participarea nu include și prezentarea unei contribuții (naționale)

în domeniu. Prin prezentări la aceste conferințe, România în general și Bucureștiul în special și-ar putea spori șansele dezvoltării de parteneriate și proiecte internaționale. O oarecare schimbare se poate observa în ceea ce privește conferințele la care sunt încurajați să participe studenții și unde, în ultimii ani, un număr tot mai mare de tineri bibliotecari români (studenți) au susținut prezentări sub formă de postere științifice sau articole; un exemplu în acest sens este participarea la Simpozionul internațional pe teme de biblioteconomie BOBCATSSS.

LIPSURILE SECTORULUI

Din punct de vedere al formării/pregătirii profesionale, domeniul bibliotecilor suferă de o limitare a oportunităților de pregătire atât în perioada de studii, cât și după finalizarea acestora. În ultima jumătate de secol, Școala de biblioteconomie românească a avut rare momente de sincronizare cu contribuțiile în domeniu la nivel internațional, și asta în perioada în care domeniul biblioteconomic și al științelor informării și documentării a cunoscut mari dezvoltări și transformări. Acest lucru afectează modul în care studenții pătrund în domeniu și/sau limitează performanțele la care pot ajunge. Enumerăm câteva teme necesare, dar care lipsesc din curricula existentă sau sunt prezente într-o abordare teoretică: *organizare de programe, management de proiect, colecții digitale, deschidere spre abordări transdisciplinare, comunicare offline și online.*

Bibliotecile din România au accesat târziu și destul de timid dezvoltările instrumentelor de organizare a colecțiilor și de căutare și regăsire a informațiilor (*information retrieval*). Acest lucru face ca ele să aibă, în prezent, probleme în utilizarea sistemelor de organizare și să dețină sisteme care nu comunică între ele și care, de multe ori, sunt subutilizate. De exemplu, cataloagele online, deși sunt bine organizate, sunt necunoscute publicului larg. Această situație îngreunează mult accesul la colecțiile bogate ale bibliotecilor.

Pe de altă parte, s-a putut observa, de-a lungul timpului, o lipsă de comunicare și de coordonare inter-instituțională în activitatea acestor instituții, care a dus la izolarea bibliotecarilor în interiorul domeniului. Colaborarea transdisciplinară este, la nivel mondial, o necesitate în

domeniul de activitate al bibliotecilor însă, din păcate, lipsește ca practică în România. Un alt minus este faptul că bibliotecile nu s-au bucurat în ultimele decenii de o poziționare centrală în viața culturală bucureșteană sau națională. Acest lucru se explică prin situația dificilă din interiorul sistemului de biblioteci și prin modul în care se face comunicarea serviciilor și a evenimentelor pe care le organizează; comunicarea deficitară accentuează invizibilitatea acestor instituții. Dacă bibliotecile afiliate institutelor culturale beneficiază de servicii de marketing și de promovare, instituțiile publice pot arareori să apeleze la specialiști pentru astfel de servicii.

Publicul bucureștean este foarte variat, iar pentru a răspunde nevoilor lui de informare este nevoie ca bibliotecile să își adapteze serviciile și să permită inovarea în acest domeniu. Ele ar trebui să fie în prezent instituții în care documentele (în diferite formate) sunt suport al procesului de învățare individual al utilizatorilor și nu obiecte de inventar în gestiuni închise. Serviciile noi pe care bibliotecile pot să le ofere trebuie adaptate la nevoile locale și la nevoile diferitelor tipuri de public (emigranți, preșcolari, șomeri, persoane cu dizabilități, antreprenori etc.). În acest proces, deși foarte utile, parteneriate cu ONG-urile care lucrează în comunități sunt prea puține și nu foarte variate (temele abordate rămân într-o sferă restrânsă legată de cartea scrisă).

Distribuția geografică a bibliotecilor din București este inechitabilă, mai ales dacă ne gândim la posibilitatea ca publicul să beneficieze de servicii gratuite. Deși prezente în întreaga Capitală, aceste instituții sunt concen-

trate mai mult în zona centrală, unde regăsim bibliotecile mari, bibliotecile centrelor culturale și sediile centrale ale BMB. Rețeaua BMB nu este suficient de dezvoltată încât să acopere tot orașul; prin urmare, există multe zone unde accesarea bibliotecilor publice presupune un drum destul de lung. Deși în alte părți există

soluții de împrumut de la distanță și transmiterea cărților în locații convenabile utilizatorului, acestea nu sunt încă implementate în București. Mai mult, bibliotecile din București oferă prea puține spații de interacțiune cu cartea, iar majoritatea acestora sunt în format clasic – sală de lectură.

ASPECTE ȘI CONSTRÂNGERI LEGISLATIVE

La nivel general, domeniul este reglementat prin Legea nr. 334/2002 (Legea bibliotecilor), cu modificările și adăugirile ulterioare. În prezent, se discută în Senat o propunere de modificare a ei.

Activitățile de promovare a colecțiilor și de încurajare a împrumutului către public sunt afectate de prevederile Legii nr.22/1969 (Legea gestiunii), cu modificările și adăugirile ulterioare, care nu diferențiază între diferite tipuri de obiecte de inventar. Unitățile bibliografice (cărți, cd-uri, dvd-uri) sunt organizate în gestiuni deschise, iar pentru integritatea lor răspund bibliotecarii.

Astfel, cei care ar trebui să încurajeze circulația cărții o păzesc să nu dispară din gestiune.

Pe lângă acestea, mai sunt Legea nr.182/2000 (Legea privind protejarea patrimoniului cultural), cu modificările și adăugirile ulterioare, care include criteriile de clasare a bunurilor culturale mobile, și Legea nr.11/1995 (Legea depozitului legal), cu modificările și adăugirile ulterioare, care stabilește condițiile în care se desfășoară acest serviciu. Momentan, nu există prevederi legale pentru un eventual depozit legal electronic care să permită bibliotecilor să își dezvolte și colecții intangibile în format electronic.

PRINCIPALELE SURSE DE FINANȚARE

Principala sursă de finanțare din domeniu rămâne bugetul aferent administrației sub îndrumarea căreia se află biblioteca (buget de stat, local, instituțional). În general, se dă vina pe bugetele limitate pentru întârzierea implementării serviciilor de bibliotecă. În realitate însă, nu doar mărimea bugetelor este problematică, ci și imprevizibilitatea lor și modul în care au fost planificate de-a lungul timpului. (În perioada 2007– 2008 s-a lucrat la o politică publică pentru digitizarea resurselor culturale și realizarea Bibliotecii Digitale a României, politică ce a fost adoptată, însă niciodată susținută și cu resurse financiare).

Pe de altă parte, BNaR și unele biblioteci specializate pot obține venituri proprii. Dacă acestea obișnuiau să se acumuleze doar din penalitățile primite de la cei care nu respectau regulamentele, acum ele provin și din comercializarea obiectelor de promovare pentru turiști sau închirierea spațiului. Realizarea de venituri proprii trebuie privită ca pe o activitate ce poate finanța proiecte culturale conexe și nu ca scop în sine, pentru ca bibliotecile să nu se îndepărteze de rolul și de funcțiile lor de bază. Ele primesc și unele sponsorizări sau donații, dar nu au o strategie de *fundraising*. După exemplul de succes în materie de strângere de fonduri și de colecții al BCUB după incendiul din 1989 nu au mai fost campanii de acest fel în domeniu.

DIRECȚII NOI DE DEZVOLTARE

Profesionalizarea intensă a domeniului este mai mult decât necesară. Ea trebuie să includă atât modernizarea curriculei din sistemul formal de educație, cât și opțiuni informale, abordări care sunt mai puțin folosite în acest moment în România. Noile tehnologii și medii de comunicare trebuie să fie parte inte-

grantă din acest proces. Lucrul în echipă, angrenarea în proiecte multidisciplinare, abordări care să centreze serviciile bibliotecilor pe nevoile de informare ale utilizatorului sunt doar câteva aspecte care trebuie incluse în programul de pregătire a bibliotecarilor. Posibili parteneri în această direcție de dezvoltare sunt departamente-

le de biblioteconomie, institutele culturale și cele de formare profesională, companiile și editurile care lucrează cu informația în format electronic, ONG-urile puse în slujba dezvoltării comunitare.

Bibliotecile trebuie să se transforme în hub-uri creative și inovative pentru public. Spațiile lor nu pot rămâne în continuare dedicate lecturii în format clasic, ci ar trebui transformate în unele care susțin accesul la cunoaștere, la descoperire și la înțelegere prin facilitarea accesului la informații în diferite formate. În acest proces, importanța existenței unor spații deschise de socializare și întâlnire este la fel de mare ca cea a noilor tehnologii aduse spre utilizare în acele spații. Parteneri posibili în această direcție ar fi Primăria Gene-

rală a Capitalei și primăriile de sectoare (prin finanțarea acestor proiecte), designeri de spații și arhitecți din sistemul de învățământ sau cel neguvernamental, firme din IT, agenții media și de comunicare.

Pentru a putea ajunge la public, bibliotecile trebuie să-și dezvolte și servicii ce pot fi accesate de la distanță. Fie că vorbim de colecții digitale de unde se pot accesa și descărca documente, fie că vorbim de biblioteci mobile sau de posibilitatea împrumutului online și a livrării materialelor către utilizator. Parteneri în aceste direcții ar trebui să fie cei care finanțează bibliotecile, dar și unele companii din IT sau de transport, mall-uri sau lanțuri de magazine cu spații în toată Capitala.

BIBLIOTECILE ȘI PROIECTUL DE DEZVOLTARE A BUCUREȘTIULUI

Bibliotecile sunt instituții care contribuie, prin menirea lor, la dezvoltarea comunităților în care activează. Bucureștiul are marele avantaj de a avea ca resurse atât rețeaua de biblioteci BMB, cât și cele mai mari biblioteci din țară. Pentru ca ele să producă rezultate, este nevoie de o coordonare mai bună între aceste instituții, pentru ca bucureștenii și cei care vizitează orașul să primească o ofertă de servicii și activități coerentă. Mai mult, includerea bibliotecilor în proiecte trans-instituționale la nivelul Capitalei este un deziderat absolut necesar.

E nevoie de investiții și de oportunități de finanțare pentru transformarea bibliotecilor publice existente în hub-uri informatice și culturale: locuri unde pot fi accesate, preluate și discutate informații în formate multiple, pe teme de interes local. Educarea întru cetățenie participativă și înțelegerea ofertei de consum cultural se poate face cu succes în biblioteci. Includerea lor ca parteneri în proiectele culturale ale Capitalei e cel mai simplu mod de a le susține.

Întărirea și chiar lărgirea rețelei BMB este absolut necesară, această bibliotecă fiind singura care se adresează în mod direct tuturor cetățenilor Capitalei. Sunt necesare investiții în modernizarea spațiilor și în deschiderea unor noi (poate în mall-uri), deschiderea serviciilor și către cei care locuiesc în oraș, dar nu au buletin de București, oferirea de servicii de împrumut la distanță etc. Managementul defectuos de dinainte de 2014 și scandalurile din presă au afectat mult imaginea BMB, șubrezindu-i poziția. Ea rămâne, însă, singura bibliotecă pe care Primăria Bucureștiului poate să o ajute în mod direct și efectiv pentru a

ajunge la public cu produse culturale și educaționale de calitate, comunicate profesionist către diferitele categorii de public.

În rețeaua bibliotecilor este nevoie de organizarea în comun a unor campanii ample de promovare a lecturii (pe toate suporturile) și a patrimoniului cultural bucureștean și național; de corelarea politicilor de achiziție (în special cu bibliotecile școlare, pentru a evita suprapunerea colecțiilor și a asigura o ofertă complementară, nu concurențială); și de crearea de parteneriate strategice – în special pe linia digitizării și punerii în valoare a fondurilor de carte veche.

Este nevoie și de introducerea marilor biblioteci – BNAR, BAR, BCUB – în circuitul turistic al orașului, punerea lor pe harta Capitalei și susținerea lor pentru a se prezenta turiștilor în moduri inovative, legate de istoria orașului și a țării. Locuri în care cultura română poate fi accesată direct și permanent, bibliotecile vor aduna și servi publicul, inclusiv pe cel turistic, după modelul bibliotecilor din marile capitale europene. Este necesară, așadar, existența unor oportunități de finanțare a proiectelor de promovare a orașului și a memoriei. Ar fi util însă ca aceste finanțări să încurajeze nu doar concurența între aplicanți, ci și parteneriatele cu bibliotecile, mai ales BMB.

Colecțiile digitale ale BMB sunt bogate și trebuie transformate într-un proiect național. În cadrul acestui proiect, inițiat din banii publici ai Primăriei București, s-au scanat circa 9.200.000 de pagini, aproximativ jumătate reprezentate de periodice. Colecțiile digitale BMB cuprind peste

360.000 de obiecte digitale dintre care, în prezent, sunt disponibile online¹ peste 65.000. Este necesară, așadar, găsirea celor mai bune soluții pentru continuarea lui. Un parteneriat strategic cu BNaR și BAR este necesar și poate duce la un proiect inovativ în domeniu, care să dea Bucureștiului un avantaj de imagine, dar și de conținut. Aceste instituții au interese comune în digitizarea

patrimoniului și este necesară realizarea unui parteneriat prin care să-și pună la comun resursele și experiențele. În momentul de față, însă, avem instituții cu diferite subordonări – autoritate locală, minister, academie – și, mai mult, nu există o planificare coerentă multianuală a bugetelor dedicate acestor proiecte, ceea ce duce la duplicarea cheltuielilor și a eforturilor.

¹ la www.digibuc.ro

ANALIZĂ SWOT

PUNCTE TARI

- Colecții de materiale în diferite formate (cărți, CD-uri, DVD-uri, microfilme etc.), accesate gratuit (în bibliotecile publice și BNaR) sau pe bază de permis/abonament (BCU sau biblioteci specializate);
- Bibliotecile publice (BMB și BNaR) oferă servicii educaționale și culturale gratuite publicului larg;
- Acces gratuit la internet;
- Bibliotecile au și oferă spații publice de învățare și socializare, precum și calculatoare pentru cei care au permis;
- În urma programului Biblionet, în rețeaua de biblioteci există trainerii pregătiți să ofere cursuri de introducere în folosirea instrumentelor ICT (Tehnologia informării și a comunicării). BMB este centru de formare acreditat de Autoritatea Națională pentru Calificare din decembrie 2014;
- Bibliotecarii își înțeleg menirea de educatori și susținători ai educației și, în acest proces, au învățat să își adapteze răspunsul și soluțiile propuse în funcție de beneficiar;
- Bibliotecarii lucrează cu diferiți parteneri culturali și au reușit să-și formeze mici rețele de susținători la nivel local;
- Bibliotecarii de referință sunt specialiști în căutarea și (re)găsirea informațiilor;
- Unele biblioteci (ca BNaR, BCUB, BAR) dețin spații care pot fi folosite pentru conferințe, întâlniri, ateliere, expoziții și pentru proiecte culturale la nivelul Bucureștiului;
- Accesibilizarea spațiilor de cultură și educație pentru persoanele cu dizabilități este un proces de durată; există însă biblioteci pregătite pentru astfel de utilizatori;
- La nivel național, bibliotecile au o imagine pozitivă în comunitate; prin programul Biblionet, ele au putut să ofere servicii noi, care le-au îmbunătățit imaginea. Acest trend ascendent se păstrează;

- O parte din publicul tânăr percepe bibliotecile ca resurse utile în procesul educațional;
- În București există cele mai mari și importante biblioteci din țară, care dețin colecții unice;
- Rețeaua BMB este unică, fiind cea mai extinsă rețea a unei biblioteci publice (33 de filiale);
- În București se află majoritatea bibliotecilor institutelor culturale, care au colecții unice/specifice;
- Cea mai mare clădire nouă de bibliotecă din țară, cea a BNaR, care oferă spații publice pentru lectură și activități cultural-educaționale și recreative se află în București;
- Majoritatea editorilor din țară sunt în București, iar BNaR lucrează în mod direct cu editurile încă de la începutul procesului de publicare a cărților;
- La fel ca cele din țările cu sisteme mai dezvoltate (Finlanda, Suedia, Danemarca), bibliotecile din România sunt într-o perpetuă schimbare, prin care se dorește adaptarea serviciilor și colecțiilor la nevoile de informare și culturalizare ale populației deservite. Noua generație de bibliotecari este dornică să ofere servicii și programe inovative/inedite;
- Publicul începe să ceară servicii noi, diversificate și de calitate;
- Conținutul analog al materialelor din colecțiile bibliotecilor începe să coexiste armonios cu cel electronic: acest lucru va duce la servicii integrate ce răspund mai bine nevoilor de informare din secolul 21;
- Biblioteca digitală deținută de BMB are potențialul de a pune bazele unui proiect național mai amplu, prin implicarea autorităților locale în găsirea unei soluții administrative care să permită continuarea proiectului împreună cu BNaR.

➤ PUNCTE SLABE

- ▶ Personal îmbătrânit (situație agravată de blocarea posturilor în sistemul bugetar din 2008 și de restructurările succesive);
- ▶ S-a investit insuficient în pregătirea profesională a bibliotecarilor;
- ▶ Dificultatea de a înlocui personalul specializat în anumite activități, aflat în pragul pensionării;
- ▶ Lipsa de bune practici recunoscute în domeniu la nivel național (spre deosebire, exemplele de bune practici implementate în sisteme de biblioteci din afara țării, cele autohtone nu reușesc să inspire și să motiveze bibliotecarii români la fel de bine);
- ▶ Spații insuficiente și, în general, neprimitoare - investiții puține în spații noi sau reamenajări. În general, organizarea spațiului încurajează prea puțin lucrul în grup sau folosirea echipamentelor electronice proprii pentru utilizatori;
- ▶ Sisteme de organizare și împrumut ale colecțiilor incomplete și adesea neintuitive în folosire;
- ▶ Lipsa de experiență în implementarea de proiecte trans-instituționale;
- ▶ Legea gestiunii împiedică circulația mai liberă a materialelor din colecțiile bibliotecilor, deoarece bibliotecarii trebuie să fie „paznici/gardieni” ai acestora, nu personal care să intermedieze, recomande și să încurajeze explorarea colecției;
- ▶ Cheltuielile mari pe care le presupun serviciile electronice/online nu pot fi susținute cu bugetele de până acum fără a afecta achiziția de carte în format clasic;
- ▶ Finanțare insuficientă pentru schimburi de experiență;

- ▶ Lipsa strategiilor instituționale și a coordonării între instituții (de exemplu, utilizarea fondurilor dedicate bucureștenilor pentru finanțarea unui proiect național pentru biblioteca digitală deținută de BMB);
- ▶ Managerul „știe tot” (managementul bibliotecilor trebuie să combine într-un mod eficient cunoștințele legate de managementul instituțiilor de cultură cu înțelegerea administrației publice, dar, în mod necesar și cu o înțelegere foarte bună a tendințelor actuale în acest domeniu din țările dezvoltate și a necesităților de informare pe care le are publicul. Adeseori, toate aceste cerințe trebuie îndeplinite de o singură persoană);
- ▶ Bibliotecarii au avut puține oportunități de a experimenta și inova, iar dintre aceste încercări, mult prea puține au avut succes și au produs schimbări sustenabile, motiv pentru care nu există motivație sau inițiativă în cadrul profesiei;
- ▶ Salarii indecent de mici, care nu le permit bibliotecarilor să își susțină financiar existența;
- ▶ Imposibilitatea managementului de a motiva personalul;
- ▶ Natura serviciilor moderne oferite de biblioteci este una interdisciplinară, însă modul în care aceste instituții sunt percepute la nivelul administrațiilor îngreunează adesea punerea în practică a acestor servicii; potențialul bibliotecilor este parțial înțeles de autorități, în special în ceea ce privește funcțiile tradiționale (conservarea patrimoniului scris, promovarea literaturii etc.) și de aceea investițiile, dacă și când se fac, ajung să acopere fragmentar nevoile reale de dezvoltare.

➤ OPORTUNITĂȚI

- ▶ Societatea informațională oferă posibilitatea ca tehnologia informării și a comunicării (ICT) să devină parte integrantă din viețile tuturor oamenilor, iar bibliotecile se află într-o poziție perfectă pentru a susține participarea incluzivă în această societate; mai mult decât atât, ele se află într-o poziție unică pentru că permit accesul tuturor categoriilor de public la programe de învățare și pot ajunge la segmente ale populației care nu mai sunt prinse în alte sisteme (de exemplu cel educațional, câmpul muncii);
- ▶ Bucureștiul este lider în țară din punct de vedere al utilizării ICT, și de aceea populația dornică să experimenteze cu aceste tehnologii în domeniul cultural este numeroasă;

- ▶ Lectura rămâne o activitate dezirabilă, indiferent de mediul de stocare a textului și, prin urmare, activitatea bibliotecilor prin care este facilitată lectura are un mare potențial de a produce interes și capital de imagine;
- ▶ Cărțile sunt, în continuare, obiecte respectate (indiferent de format), iar cei care lucrează cu ele și permit accesarea lor se bucură de respect;
- ▶ Succesul inițiativelor private/individuale de organizare a spațiilor de lectură și chiar a împrumutului de cărți (Librăriile Cărturești, Librăriile Humanitas, Biblioteca Litera la Kulturama 2015, Bookster) dovedește că ideea de bibliotecă - carte împrumutată este actuală și apreciată;

- Portalul Europeana.org poate oferi porți de acces către colecțiile digitale românești și poate aduce în atenția publicului internațional valorile locale și naționale;
- Colaborări la nivel internațional pentru obținerea de finanțări europene;
- La nivel european, există un proiect de *advocacy* și lectură pentru biblioteci, Public Libraries 2020, care finanțează programe în țările Uniunii Europene;
- Strategia Europa 2020 dorește obținerea unei creșteri economice și are ca principale scopuri: angajabilitatea, inovația, educația, reducerea sărăciei și investiția în energie. Bibliotecile active pot fi parteneri în atingerea acestor scopuri;
- Educarea întru cetățenie activă la nivel european poate fi susținută de proiecte la nivel local în biblioteci;
- Dezvoltarea bibliotecilor în direcția serviciilor digitale se regăsește și în Strategia Națională privind Agenda Digitală 2014-2020;

- Existența tehnologiilor necesare care să permită persoanelor cu dizabilități să acceseze informația în diferite formate;
- În București există o nevoie de spații de lucru și de întâlnire; majoritatea acestor hub-uri sunt, de obicei, contra cost, iar bibliotecile (cele care dețin astfel de spații) pot să ofere alternative gratuite. Hub-urile din bibliotecile publice din Finlanda, de exemplu, sunt spații pentru antreprenori, iar cei care vor să exploreze noile tehnologii pot să le folosească în mod inovativ. Investițiile în astfel de proiecte sunt relativ mici în comparație cu rata de utilizare;
- Diversificarea pieței editoriale în direcții de nișă poate aduce în biblioteci public nou (cititori de benzi desenate, carte electronică interactivă);
- În București există un număr mare de persoane dornice să se implice în proiecte de voluntariat în educație și cultură.

AMENINȚĂRI

- Bibliotecile sunt înțelese și percepute, în continuare, ca instituții prăfuite și există o inerție în a le fi încercate din nou serviciile;
- Actorii culturali sau ONG-urile nu văd în biblioteci potențiali parteneri. Există proiecte care pot fi susținute de către aceste instituții, dar în care ele nu sunt invitate;
- Marea varietate de produse și servicii electronice contribuie la o diversificare a formatelor cu care trebuie să lucreze bibliotecarii; achiziționarea, utilizarea și menținerea acestor colecții cu o varietate de formate necesită cheltuieli de conservare mai mari pe termen mediu și lung;
- Există o fragmentare a publicului nu doar în funcție de nivel social sau educațional, dar și în funcție de nivelul de cunoaștere a noilor tehnologii;

- Concurența pentru timpul limitat al publicului;
- Alocarea bugetară la nivel național afectează activitatea bibliotecilor - nu doar că le limitează posibilitatea de a implementa proiecte necesare, ci, prin instabilitatea dovedită în ultimii ani, afectează și proiectele în derulare;
- Sistemul de instituții publice și legile care le reglementează au toleranță zero la eroare, ceea ce reduce flexibilitatea și descurajează inovația și experimentul;
- Lipsa școlilor care să le ofere bibliotecarilor cunoștințele necesare și obligatorii pentru a profesa cu succes în contextul actual;
- Lipsa strategiilor locale și naționale din domeniul cultural și educațional.

RESURSE SUPLIMENTARE

1. ABR, <http://www.abr.org.ro>
2. ANBPR, <http://www.anbpr.org.ro>
3. Biblioteca colorată <https://www.facebook.com/pages/Biblioteca-Colorata/763608127035633>
4. Bookster <http://www.bookster.ro/landing>
5. Kulturama <https://www.facebook.com/pages/Kulturama/1581381838793049>
6. Meetingpoint in Helsinki City Library http://www.epsa-projects.eu/index.php?title=Library_10_%26_meeting_point
7. Public libraries 2020 <http://www.publiclibraries2020.eu>
8. Strada de C'Arte <http://stradadecarte.ro>
9. Strategia națională privind agenda digitală pentru România 2020 <http://www.mcsi.ro/Transparenta-decizionala/Proiecte-2014/Strategia-Agenda-Digitala,-iulie-2014>

BIOGRAFIE

Claudia Șerbănuță este doctorandă în biblioteconomie la Universitatea din Illinois, SUA. Licențiată în informatică și având un master în biblioteconomie, Claudia a fost manager interimar al Bibliotecii Naționale a României în perioada 2014-2016. A lucrat de-a lungul timpului ca bibliotecar la biblioteca Universității din Illinois și ca asistent doctorand în cadrul GSLIS, școala doctorală de biblioteconomie de la Universitatea din Illinois. A fost unul dintre

principalii contributori ai prolibro.eu, un blog profesional al comunității bibliotecarilor din România, și evaluator în diferite concursuri de proiecte din cadrul programului Biblionet. Interesată de cultura informației în contexte în care a fost utilizată cenzura sistematică, a publicat lucrări despre istoria informației și utilizarea noilor tehnologii de informare și comunicare în Europa de Est.